

กระทรวงพาณิชย์ : กำลังปฏิรูปโครงสร้าง การผลิตการเกษตร (ตอนที่ 4)

อนันต์ ดาไลดม

นายกสมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย

9 ธันวาคม 2557

กระทรวงพาณิชย์ : กำลังปฏิรูปโครงสร้างการผลิตการเกษตร ในตอนที่ 3 ผมได้ให้
ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเพิ่มพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามยุทธศาสตร์สินค้าเกษตรเป็นรายพืช
เศรษฐกิจ 4 สินค้า ไปแล้ว ตอนที่ 4 นี้ ผมจะขอพูดถึงเรื่องการเพิ่มพื้นที่ปลูกอ้อยจากปัจจุบันที่มี
พื้นที่เพาะปลูกอยู่ 10 ล้านไร่ มีผลผลิตมากกว่า 100 ล้านตัน เป็นพื้นที่ 16 ล้านไร่ เพื่อเพิ่มปริมาณ
ผลผลิตให้มากกว่า 180 ล้านตัน

ยุทธศาสตร์การเพิ่มพื้นที่ปลูกอ้อยซึ่งตัวเลขที่น่าจะใกล้เคียงที่สุดในปัจจุบันน่าจะ
อยู่ที่ 8 ล้านไร่เศษ ไม่ใช่ 10 ล้านไร่ ตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว ดังนั้น การเพิ่มพื้นที่ปลูกอ้อย
ให้ได้ 16 ล้านไร่ ภายในปี 2569 จึงเป็นการเพิ่มพื้นที่ปลูกอ้อยเกือบ 100% เป็นการเพิ่ม
พื้นที่ที่น่าตกใจว่าท่านเหล่านี้คิดได้อย่างไร ย้อนหลังปีประมาณ 10 ปี คือ ในช่วงปี
2547/48 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกอ้อยประมาณ 6.6 ล้านไร่ มีผลผลิตรวมทั้งประเทศ
ประมาณ 50 ล้านตัน ในปี 2556/57 มีพื้นที่ปลูกอ้อยเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 8.4 ล้านไร่ ซึ่ง
เพิ่มขึ้นประมาณ 27% และมีผลผลิตประมาณ 103 ล้านตัน ผลผลิตเพิ่มขึ้นมากกว่าเท่าตัว
ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพการปลูกอ้อยในประเทศไทย ช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีผลผลิต
เฉลี่ยต่อไร่สูงขึ้น จากไร่ละ 7.5 ตัน ในปี 2547/48 เป็น 12.3 ตันในปี 2556/57

ดังนั้น ยุทธศาสตร์การเพิ่มปริมาณผลผลิตโดยการขยายพื้นที่ดังกล่าว จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความเสี่ยงสูงสำหรับเกษตรกร เพราะพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกอ้อยก็คือพื้นที่ที่ได้ปลูกอยู่ในปัจจุบัน ที่มีโครงสร้างพื้นฐานรองรับ เช่น ที่ตั้งของโรงงานน้ำตาล การขนส่ง ซึ่งปริมาณพื้นที่และผลผลิตดังกล่าวในปัจจุบันน่าจะมีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว การเพิ่มผลผลิตโดยการขยายพื้นที่จึงเป็นเพียงความต้องการของภาคเอกชนที่ต้องการให้เกษตรกรปลูกอ้อยให้ได้มากที่สุด และเมื่อมีผลผลิตที่ออกมาปริมาณมาก ราคาอ้อยจะลดลง เจ้าของโรงงานน้ำตาลสามารถกดราคาชาวไร่ อ้อยได้อย่างง่ายดาย ประกอบกับราคาอ้อยขึ้นอยู่กับราคาน้ำตาล ซึ่งขึ้นอยู่กับราคาตลาดโลก ในช่วง 4 - 5 ปีที่ผ่านมาราคาน้ำตาลในตลาดโลกสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ราคาอ้อยในประเทศมีราคาสูงขึ้น เกษตรกรจึงมีการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ทำให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้นในอัตราเพิ่มมากกว่าอัตราเพิ่มของการขยายพื้นที่ แต่แนวโน้มราคาน้ำตาลในตลาดโลก ปัจจุบันคาดว่าจะอยู่ที่ 18 เซนต์/ปอนด์ ซึ่งถือว่าเป็นราคาที่ต่ำมาก ทำให้คาดการณ์ว่าราคาอ้อยขั้นต่ำน่าจะอยู่ที่ 680 บาท/ตัน ซึ่งเกษตรกรก็อยู่ไม่ได้ จะเกิดปัญหาตามมา และราคาน้ำตาลในตลาดโลกก็จะผันผวน เช่นนี้อยู่ตลอดไป ดังนั้น จึงไม่มีหลักประกันใดๆ ว่ารายได้ของชาวไร่อ้อยจะคุ้มกับการลงทุนเสมอไป

นอกจากนั้น ในแง่ของการเกษตร อ้อยเป็นพืชที่ใช้พื้นที่มาก ผลตอบแทนต่อไร่ต่ำ เช่นเดียวกับมันสำปะหลัง เกษตรกรเจ้าของที่ดินต้องว่าจ้างแรงงานการผลิต เช่น การไถ การปลูก การกำจัดวัชพืช การใส่ปุ๋ย การใช้สารเคมี การเก็บเกี่ยว รวมทั้งการขนส่งจากภายนอกเกือบทั้งสิ้น เป็นพืชที่มีอายุตั้งแต่ปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 1 ปี การปลูกอ้อยในพื้นที่เดิมติดต่อกันทุกปีทำให้ดินเสื่อมโทรมต้องใช้ปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น รวมทั้งการขนส่งอ้อยก็ก่อให้เกิดปัญหาของการสัญจรไปมา ถนนชำรุดทรุดโทรมจากการที่รถอ้อยบรรทุกเกินน้ำหนัก สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน ซึ่งควรจะได้รับแก้ไข แทนที่จะเพิ่มปัญหาโดยการขยายพื้นที่ปลูก

โรงงานน้ำตาลอ้อย ได้มีการสร้างเพิ่มขึ้นมากในปัจจุบัน จากที่เคยมีโรงงานน้ำตาล 46 โรงในปี 2547 ในปัจจุบันไม่ทราบว่ามีการสร้างเพิ่มขึ้นอีกเท่าไร และที่ได้รับใบอนุญาตแล้ว แต่ยังไม่ได้ก่อสร้างอีกเท่าไร กระทรวงอุตสาหกรรมออกใบอนุญาตได้อย่างไรทั้งที่ปริมาณการผลิตในปัจจุบันไม่เพียงพอกับความต้องการของโรงงาน แก้ไขระเบียบที่อดีต การสร้างโรงงานน้ำตาลจะต้องมีระยะห่างกันไม่น้อยกว่า 200 กิโลเมตรต่อโรง แก้ไขจนปัจจุบันเหลือเพียง 80 กิโลเมตร และทราบว่าโรงงานน้ำตาลกำลังต่อรองให้เหลือระยะห่างเพียง 50 กิโลเมตรต่อโรง ซึ่งการแก้ไขระเบียบนี้ก็เกิดจากความร่วมมือกันระหว่างพ่อค้า ข้าราชการ และนักการเมืองทั้งนั้น ทั้งๆ ที่ระเบียบเดิมก็ดีอยู่แล้ว

ยังนับว่าโชคดีที่มี พรบ. อ้อยและน้ำตาล ซึ่งภายใต้ พรบ. ดังกล่าว ทำให้เกิดคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนชาวไร่อ้อย เจ้าของโรงงานน้ำตาลและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะตัวแทนของ ชาวไร่อ้อยที่อยู่ในคณะกรรมการชุดนี้ ได้ทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ปกป้องผลประโยชน์ของชาวไร่อ้อย ทำให้ชาวไร่อ้อยได้รับความเป็นธรรมในเรื่องของราคาพอสมควร

คำถาม ทำไมยุทธศาสตร์นี้ จึงไม่เน้นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตให้ได้มากขึ้น ลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยพื้นที่แทนการเพิ่มผลผลิตโดยการขยายพื้นที่ ตามหลักการ Less for More คือ การใช้พื้นที่น้อยแต่ให้ได้ผลผลิตมาก หรือผลิตน้อยแต่มีคุณภาพเพื่อให้ได้ราคาที่สูงขึ้น

*****